

KRISKÓ EDINA

Fókuszban a rendőrség

A következőkben egy rendőrség tárgyú fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetés első tanulságait szeretném közreadni. A résztvevők egy rendészeti témában indított proszeminárium hallgatói voltak az ELTE jogi karán. Egy félig strukturált¹ beszélgetés keretében kérdeztem őket arról, hogyan látják a magyar rendőrséget, a rendőri hivatást, feladatvállalást és a szervezet médiában megjelenő arcát (arculatát).

A beszélgetés aktualitása, előzményei

Az elmúlt évek hiábavaló próbálkozásai nyilvánvalóvá tették, hogy „*a rendőrséggel kapcsolatban ma Magyarországon mindenki megszólaltatható, kivéve az, aki a szervezet alkalmazásában áll*”². E kijelentés elsőre talán túlzásnak hangzik, de lássunk néhány példát!

2007 tavaszán felderítő kutatást végeztem a Rendőrtiszt Főiskola hallgatói körében a rendőri szerep tárgyában: kíváncsi voltam arra, a rendőr munkája közben milyen értékek megjelenítője, hogyan látja saját szerepét és kapcsolatrendszerét, a tevékenységét övező követelményrendszert és a szervezet nyitottságát vagy zártságát.

A kérdőív felépítése tükrözte azon álláspontomat, hogy a szervezet arcáról szólva a szervezeti identitás³ olyan rétegeit kell vizsgálni, mint a szervezet története, felépítése, jogi szabályozásának alapvető kérdései; ismernünk kell a rendőr mint a szervezetet alkotó egyén szakmai kapcsolati hálójának

¹ Azért volt csak félig strukturált e beszélgetés, mert számolni kellett azzal a lehetőséggel, hogy a csoport esetleg már az első válaszaival cáfolja a kutatói várakozásokat, és a beszélgetést a tervezetthez képest egész más irányba viszi el. Ez részben így is történt.

² A szervezet egy munkatársának nem hivatalos válasza arra, kit kellene megkérdezni a rendőrség működéséről és kommunikációjáról, hogy hiteles információt kapjunk. 2011. június

³ A vállalati vagy szervezeti arculat egyfajta következtetett fogalom, amely a) a belső közönségcsoportoknak a szervezetről és a környezetben való szerepléséről alkotott képe; b) a szervezet szavakban, tettekben és fizikai jelenlétben megnyilvánuló szereplése; és c) a szervezet felépítésbeli és kulturális jellemzőinek sora alkotja szorosan. Danny Moss – Toby MacManus – Dejan Verčič: Public Relations Research: An International Perspective. ITP, United Kingdom, 1997 nyomán Nyárády Gáborné – Széles Péter: Public Relations I. Perfekt Kiadó, Budapest, 2004

szereplőit, a hozzájuk fűződő viszonyait, a szervezetben együttműködők képét, egyéni szerepfelfogásukat stb. Ezért szerepeltek a kérdőívben a rendőr legfontosabb tulajdonságait, motivációját firtató kérdések, és ezek okán kérdeztem rá a rendőr–rendőr, rendőr–újságíró, rendőr–állampolgár, rendőr–áldozat és rendőr–elkövető kapcsolatokra. Próbáltam körüljárni, mit is jelenthetnek számukra a szakmájukkal a köztudatban összeforrott olyan fogalmak, mint egyenruha, parancs, bűn vagy törvény.

Érdemi eredményre alig jutottam, aminek oka volt a megkérdezettek csekély együttműködési hajlandósága⁴, az intézményi vezetés megannyi aggodalma és az engedélyeztetés hosszadalmassága is, és persze a kölcsönös bizalmatlanság. Nyilván voltak kutatói hibák is, köztük az irányítás átengedése a főiskola oktatóinak és vezetésének a lekérdezésben, a nem eléggé pontosan megfogalmazott vagy félreérthető kérdések, az elégtelen ösztönzés a részvételre. Legyen elég annyi, hogy a kutatás több újabb kérdést vetett fel, mint amennyit megválaszolt, és mindenekelőtt igen súlyos morális, szakmai, személyes válságjeleket mutatott a visszakapott kérdőíveket kitöltők (szélesen értelmezett) válaszaiban.⁵

Több tapasztalt kutató hívta fel a figyelmet arra, hogy a kérdőíves módszer talán nem alkalmas olyan válaszok előhívására, amelyeket én remélek.

Járható útnak tűnt és tűnik (tűnne) ma is a fókuszcsoporthoz mint a kvalitatív kutatás alapmódszere. Sajnos azonban az elmúlt két szemeszterben nem sikerült fókuszcsoporthoz beszélgetést megszerveznem a főiskola hallgatóival, ennek okai a szervezet felépítésében keresendők. Ott lennének még kíváncsi alanyként, közvetlen érintettségük okán, a rendőrségi szóvivők és kommunikációs tanácsadók is, csakhogy ők általam nem kérdezhetők. A rendőrség kommunikációs szakemberei ugyanis (tanácsadók és szóvivők) kutatási célú nyilatkozatot nem adhatnak, csak hírügynökséggel vagy weboldallal állhatnak szóba. A jelen állomány tagjait egzisztenciális felelősök kötik gúzsba, a nyugalmazott rendőröket nehéz elérni, és őket is évekig köti a titoktartás.

Mi marad hát? A laikus és félig laikus közvélemény, hogy legalább a másik oldal fejében élő képet tárhassuk a rendőri szervezet elé. A rendőrök és a civilek közti határmezsgyén mozgó alanyoknak tündek számomra a joghall-

⁴ Formailag hatvan-negyven százalék volt a válaszadási hajlandóság az első és harmadik évfolyamon, de a válaszok értékelhetőségét is számításba véve a tényleges arány ötven–húsz százalék volt. A hallgatóknak több mint 65, a férfiak több mint 35 százaléka nem volt hajlandó nyilatkozni még pályamotivációjáról sem.

⁵ Válaszon értem itt, a kérdés szöveges megválaszolása helyett, a kérdőíven elhelyezett ábrákat is, amelyek nem egy esetben obszcénok voltak. Meglehetősen ellenséges érzelmeket és erőteljes agresszív indulatokat sejtettek nem egy esetben a verbális közlések is. Sokat mondó volt a válaszadók írásképe, közléseik terjedelme, adekvátsága, a válaszadási arány és minőség.

gatók, akik tanulmányaik folyamán, ha mással nem is, de a rendőrség jogállamban betöltött szerepével és működésének szabályozásával kellett hogy találkozzanak. Megkérdeztem hát, ők milyennek látják ezt a sokat vitatott, kétes jogállású szervezetet. Nyilvánvalóan nem végzett jogászokról van szó, és nem szakmai állásfoglalásokat vártam, csak személyes beszámolókat, véleményeket egy picikét tudatosabb (az átlagosnál tudatosabbnak remélt) közönségtől, sajátos (jogi) lényeglátással.

Néhány szó a fókuszcsoport módszerről

A fókuszcsoport a kvalitatív kutatások egyik alapmódszere, amelynek számos definíciója született⁶. E definíciók egyeznek abban, hogy emberek egy csoportjának interakciójára alapozott módszerről beszélnek, ahol a felek egy meghatározott tárgyat (témát) járnak körül oldott légkörben moderátor vezetésével. A módszer arra épít, hogy a csoporttagok aktív részvételével olyan információk (adatok, vélemények, felismerések) is kinyerhetők a beszélgetésből, amik négy szemközt vagy kisebb csoportos beszélgetések, kérdőíves lekérdezések stb. esetén esetleg nem kerülnének felszínre. A tipikus (szabvány) fókuszcsoport nyolc-tíz résztvevőből áll, és tagjai nem ismerik egymást.⁷ (Utóbbi kritériumot az itt vizsgált csoport, lévén hogy évfolyam-, illetve csoporttársakról volt szó, nem teljesítette. Sajnos a csoportlétszám sem bizonyult ideálisnak, 13 ember együttes jelenlétében zajlott a téma kibontása. Újabb szerencsétlen véletlen, hogy köztük akadt olyan, aki szélsőségesen hallgató volt, és a beszélgetés időtartama alatt nem sikerült őt ki-mozdítani zártságából. A túl nagy csoportlétszám tehát „visszaütött”.)

A megkérdezettek

A tanulmányaik második, illetve harmadik évében járó joghallgatókat kérdeztem, négy férfit és kilenc nőt. Életkor tekintetében a csoport igen homo-

⁶ Robert K. Merton – Marjorie Fiske – Patricia L. Kendall: *The Focused Interview. A Manual of Problems and Procedures*. The Free Press, Glencoe, 1956; Rosaline S. Barbour – Jenny Kitzinger (eds.): *Developing Focus Group Research. Politics, Theory, and Practice*. Sage, London, 1999; Richard A. Krueger: *Focus Groups. A practical guide for applied research*. Sage, London, 1988; David L. Morgan: *Focus Groups as Qualitative research*. Sage, London, 1988

⁷ Siklaci István: *Vélemények mélyén. A fókuszcsoport módszer, a kvalitatív közvélemény-kutatás alapmódszere*. Kossuth Kiadó, Budapest, 2006

gén volt, 21 és 27 év közöttiek. Minden résztvevő egyedülálló, gyermektelen felnőtt. Egy kivétellel mindannyian budapesti lakosok, de hatan vidéki születésűek. Egyikük családjában sincs hivatásos rendőr. A kutatásban való részvételre a legfőbb motivációjuk a szemináriumi (megajánlott) jegy volt. S ha az idegenség kritériumának nem is, az ártatlanság kritériumának megfeleltek a résztvevők.⁸

A csoport egyik fontos előnye volt a könnyű (a hivatásos rendőrök eléréséhez képest mindenképp könnyebb) elérés, a rendészeti kötődés (rendészeti tárgyú proszeminárium két kreditért) és a választott hivatás (jogász), illetve a tanulmányok okán remélt jó beszédképesség.

A (tervezett) vezérfonal

A kiinduló elképzelés az volt, hogy a csoporttagok rövid bevezető és kölcsönös bemutatkozás után elmondják, honnan ered a személyes érdeklődésük a rendőrség iránt (hiszen ha felvették a tárgyat, nyilván van ilyen). A következő lépcső a magyar rendőrség leírása, ez alapja lehet személyes és vagy szakmai tapasztalataik megvitatásának. (Itt az indirekt kérdezés mellett szóltak az érvek.) A kutatói szándék az volt, hogy jussunk el a személyes véleményektől a rendőrség általános megítélésének kérdéséig, azaz vitassuk meg, vajon a társadalomban élő rendőrség-kép pozitív vagy negatív. Mi alapján gondoljuk ezt vagy azt? (Ez a kérdés már egyenesen vezetne a *Honnan szerzünk információt a rendőrség működéséről?* problémakörig, az információk hitelességéig. Ha bekerül – és vélelmezhetően manapság szükségszerűen bekerül – a képbe a média, érdeklődhetünk a médiafogyasztás tudatossága, rendszeresége felől. Jöhet a pont, ahol a média munkája ugyancsak véleményezhető. Felvethető a kérdés: egyáltalán meg kell-e jelennie a médiában, meg kell-e szólalnia a rendőrségnek, és ki legyen a megszólaló?

A kutatás tágabb kontextusát az a kérdés adta, vajon a rendszerváltozás óta eltelt két évtizedben miért nem képes a rendőri szervezet úgy alakítani a kommunikációját, hogy megszerezze az állampolgárok bizalmát és kivívja a társadalom széles rétegeinek elismerését. Hol van hiba (vannak hibák): a kommunikációs és vagy a szervezeti, vezetési stb. gépezetben?

⁸ Ártatlanságon itt azt értjük, hogy a résztvevők nem jártasak a fókuszcsoport technikájában, nem rutinos vagy hivatásos résztvevők. Így talán kevésbé próbálnak meg elvárásoknak megfelelni. Síklaki István: Uo. Egyiküknek volt korábbi fókuszcsoportos tapasztalata egészen más témában.

Várákozások

Kutatói feltételezés volt, hogy a csoport az egyszerű állampolgároknál nagyobb tájékozottságot mutat a rendészet, rendőrség témakörben (tanulmányai okán e tárgyban tudatosabb médiafogyasztó), és speciális jogi szempontokat emel be a rendőrségről folyó beszélgetésbe. A várákozások között szerepelt, hogy a csoport rámutat a szervezet működési környezetének, szabályozásának bizonyos ellentmondásaira vagy hiányosságaira, vagy az egyes álláspontokat (társadalmi szerep, eszközök és módszerek) jogi alapon próbálja igazolni, máskor cáfolni. A résztvevők kora azzal a reménnyel kecsegtetett, hogy a beszélgetés folyamán esetleg fel fognak bukkanni a csoporton belül a személyes véleményeken belül mutatkozó ellentmondások (egy huszonéves fiatal, aki már kapott közlekedési bírságot, vagy volt igazoltatás alanya, joghallgatóként mérlegeli ugyanazt az élethelyzetet. Magánember vs. szakember véleményének konfliktusai a rendőrségről: személyes vs. szakmai tapasztalat.)

Lebonyolítás

E cím alatt nagyon röviden arról kell szólnunk, mennyiben nem felelt, nem felelhetett meg az interjú lebonyolítása a megszokott technikai normáknak. Egyrészt nem fókuszlaborban folyt a beszélgetés, hanem egy egyetemi tanteremben. Így hát nem volt detektívtükör, képi rögzítés. Nem volt azonban stáb sem, amely a moderátor munkáját segítette volna technikai berendezések működtetésével, és a moderátor munkájának kontrolljával. Külső kontroll nélkül nehéz menet közben kiküszöbölni az esetleges hibákat, lehet, hogy az interjúkészítőben nem is tudatosul a korrekció szükségessége, és csak az interjú átírásakor derül ki, hogy valami kimaradt, félrecsúszott, a beszélgetés nem a kutatási terv és cél szerint alakult.

Az időzítés szerencsés volt abból a szempontból, hogy a szemesztert záró foglalkozás lehetőséget kínált kvázijutalom (megajánlott jegy) adására. Szerencsétlen annyiból, hogy ez az a stádium, amikor a kevéssé érdeklődő vagy a tárgyat adminisztratív kényszerből felvevő hallgatók már szeretnék maguk mögött tudni az egész kurzust. A beszélgetés hosszát a tanóra szabta meg, ez így, némi leckekeényvi adminisztrációval együtt, kilencven perc lehetett. Azt, hogy a hallgatók különösebben nem készültek a beszélgetésre (ez a módszer szempontjából kifejezetten szerencsés), jól példázza az is, hogy itt éppúgy

előfordultak a tanórákon megszokott késések, mint bármely más kötelező tantárgyi programnál.

A helyszín egy eléggé zsúfolt tanterem volt, ahol nem nyílt mód az interakciót jobban elősegítő helyzetbe rendezni a padsorokat. Így nehéz volt ki lépni az iskolás kérdezz-felelek sémából. (A résztvevők többsége a moderátort sem tegezte.) A társaság mindvégig picit kimért, távolságtartó maradt, ügyelt a közlések „szalonképességére”. A *mondd ki, amit gondolsz, úgy, ahogy gondolod, ne finomkodj, ne kertetelj* elv csak kitüntetett pillanatokban jutott érvényre. Mindazonáltal egyszer sem kérdőjeleződött meg a csoporttagok őszintesége, és sok személyes élmény napvilágra került.

Itt jegyzem meg, a módszer újabb buktatója, hogy a felek ismerték egymást. Vagyis az, hogy a résztvevők nagy valószínűséggel a kutatás befejezése után is érintkeznek még egymással, fontos gátló tényező (lehetett), és a vélemények szabad kifejtése ellenében hat(hatott). Itt ugyanis a felekben tudatosul, hogy ami elhangzik, az nem ismeretlenek között hangzik el, akikkel többé nem találkoznak. Így nem lesz olyan „illékony” a beszélgetés, a momentumai kölcsönösen megőrződnek a felekben és meghatározók lehetnek az egymás közötti jövőbeni interakciókban. Egyes tagok aggódhatnak amiatt, hogy az elhangzottak rossz fényt vetnek rájuk, és ez a későbbiekben is kísérni fogja őket (mondjuk az egyetemen).

A beszélgetésről a résztvevők beleegyezésével hangfelvétel készült.

A válaszok

A következőkben a teljesség igénye nélkül igyekszem összegezni, milyen vélemények ütköztek egymással a csoportban, illetve milyen álláspontok fogalmazódtak meg a diskurzusban. Mivel alanyaimnak teljes anonimitást ígértem, a következőkben csak megadott becenevük kezdőbetűjével azonosítom őket.

Az első csalódást a tárgyfelvétel motivációja, azaz a rendészet iránti érdeklődés eredete okozta. A csoporttagok legtöbbje egyfajta kényszerből (idő vagy adminisztratív kényszerből) vette fel a tárgyat:

„T. vagyok, harmadéves, és azért foglalkozom ezzel a területtel, mert erre volt hely, és valamilyen proszemináriumot meg kellett csinálni.”

„E. vagyok, én sem vettem még részt fókuszcsoporthozos beszélgetésben. És megvallom egészen őszintén, azért vettem fel ezt a tárgyat, mert időpont szempontjából ez volt a legjobb.”

„B2-nek hívnak, és engem annyira a rendészeti igazgatás nem érdekelt, inkább a biztonságpolitika.”

Persze olyan is akadt, aki a tanár iránti személyes szimpátia vagy a téma érdekessége miatt döntött a kurzus mellett:

„A. vagyok [...] Én azért ezt az órát választottam, mert a tanár úrnál egy dolgozat keretei között foglalkoztam kriminalisztikával és az nagyon szimpatikus volt.”

„[...] azért vettem fel a kurzust, mert érdekelt a cím alapján a téma.” (B1)

További két ember volt, aki speciális terület, a titkos információgyűjtés témája iránt érdeklődött. Ők annak a véleményüknek adtak hangot, hogy tanórai keretek között nem lehet mélységében foglalkozni a témával, valószínűleg azért, mert olyan terület, amelybe keveseknek van betekintésük. (B1 és L., illetve Gy. adott hangot e véleményének.)

Érdekes, hogy a résztvevők arról nem tudtak nyilatkozni, hogy a jövőben kívánnak-e valamilyen formában foglalkozni a rendészettel. A leggyakoribb érvük az volt, hogy még olyan keveset láttak a jogi és rendészeti szakmából, hogy ezt nehéz megítélniük.

Nézzük, mit mondtak ezek után első közelítésben a magyar rendőrségről!

„Mint minden országban, itt is az állam erőszakszervezete.” (I.)

„Hát szerintem elvileg az állampolgároknak a jogkövető magatartását kellene elősegíteniük és kikényszeríteniük, de gyakorlatilag most hétvégén, azt hiszem, konkrétan pénteken volt a felvonulásuk, és szerintem az botrányos volt, hogy az a rendőrség vonul fel füstgránátokkal, füstbombákkal, – nem tudom pontosan, mi a hivatalos neve –, akiknek példát kellene mutatniuk. És akkor egy ilyen rendőrséget én miért kövessek? Szerintem elég ambivalens a rendőrségnek a működése az elméletben meg a gyakorlatban.” (B2)

„Egy külföldinek szerintem fontos azt is tudnia, hogy jobb, hogyha nem akad össze velük, mert nem beszélnek idegen nyelvet, már akik így a közutakon vannak. [többen felnevetnek] És sokszor visszaélészerűen intézkednek azokkal szemben, akik külföldiek, ki akarnak húzni belőlük pénzt.” (L)

Ez után elhangzott, hogy a rendőrség jogi szabályozása megfelelő, jól kodifikált, jól szerkesztett törvények vannak hatályban. Más oldalról elhangzott, hogy egy folyton változó joganyag veszi körül a szervezetet, ami a rendszer-változás óta politikai alapokon történő átszervezésekkel párosult (B., I. és A. véleménye). Tényként kezelte a csoport, hogy a szervezetben az elmúlt hónap-

pokban tapasztalható átszervezések ugyancsak politikai alapon történtek, és a miniszterelnökhöz kötődő személyeknek kedveztek, valamint hogy a Terrorelhárítási Központ kemény belső feszültségeket gerjeszthet a bérszínvonal tekintetében.

Innen egyenes út vezetett az aktuálpolitikai kérdésekig, a korkedvezményes nyugdíjról folyó vitáig és nyomában a rendvédelmi tüntetésekig. A rendvédelmi dolgozók demonstrációjáról a csoporttagok egybehangzóan azt mondták, hogy rombolja a szervezet tekintélyét.

„[...] most a nyugdíjaztatásokkal van egy kis probléma, hogy negyvenes éveim elején nyugdíjaztatja magát valaki. Persze nyilvánvaló, hogy az ilyen erőszakszervezetben, büntetés-végrehajtási szervezetben dolgozóknak az őket ért hatások miatt indokolt az alacsonyabb nyugdíjkorhatár, de ez már kicsit visszaélészerű, amit most tapasztalhatunk. Tehát ez is egy kicsit a rendőrség morális tekintélyét rontja meg az állampolgárok előtt. És úgy érzem, hogy fel kell hogy nézzek arra a testületre, aki mondjuk ilyen jogokat gyakorol az állampolgárokkal kapcsolatosan.” (Gy.)

A tekintélyromlás kapcsán elhangzó időpont a 2006-os év volt. Rákérdeztem, miért jelentett ez fordulópontot a rendőrség megítélésében. Itt már ütköztek az álláspontok bizonyos kérdésekben:

„Nem tudom, azért ott egy olimpiai bajnokot földre rángatni, körbeállni és megrugdalni, az szerintem nem elfogadható. [...] Szemeket kilőni stb...” (Gy.)

„A másik oldalról tegyük hozzá azt is, hogy ha egy kötelékben dolgozok, és olyan kötelékben, hogy az életem függ a munkatársamtól (függhet), tehát most nem pont egy utcai zavargásra gondolok, hanem egy stresszhelyzetre vagy egy bármilyen éles szituációra, és látom, hogy a társamat egy betonoszloppal verik, akkor nyilván odamegyek segíteni. Ezt szerintem minden ember megteszi. Mindegy, hogy milyen beállítottságú, ez nem a politikai nézettől függ.” (I.)

„Jó, csak nem vertek annyi rendőrt betonoszloppal, mint utána ahánynak gumilövedékkel okoztak sérülést.” (B2)

„Meg szerintem ezt a média is eléggé felkapta, tehát azért nem volt olyan erős.” (L.)

„Szerintem sokkal inkább elvonta a figyelmet azokról, amik miatt tényleg eljutottunk odáig, hogy teljesen alkalmatlannak tartjuk őket az állami erőszakszervezet feladatainak ellátására. Jelesül például Gyöngyöspátán meg mindenhol, olyan aprófalvakban önkéntesekből álló erőszakszervezetet hoz-

nak létre. Szerintem ez egy sokkal nyilvánvalóbb megnyilvánulása a rendőrség ignorálásának vagy tekintélytelenségének.” (M.)

Amikor az egységet lezáró kérdést feltettem *(Mit mondanának még egy külföldinek a magyar rendőrségről?)*, a válasz, bár az egész csoport nevetett, nem volt vicces: *„Fogadja el a helyszíni bírságot!” (I.)*

Ezután a rendőrséggel kapcsolatos legutóbbi értesülésekre kérdeztem rá, és a téma visszakanyarodott a rendvédelmi demonstrációhoz:

„Hát ez a pénteki is, ez a demonstráció. Szerintem ez botrányos volt. Viszszatérve erre, én is ésszerűnek tartom az idő előtti nyugdíjazásukat, de azt már kevésbé, hogy – én már itt lakom Budapesten egy ideje, de egy húszezres városban születtem, ott azért jobban ismerik egymást az emberek – nekem személy szerint legalább 10-15 olyan rendőr ismerősöm van, akik úgy mentek el nyugdíjba, hogy mellette feketemunkát végeznek. (B2)

„De igazából a tüntetésekkel kapcsolatban nem azzal van a probléma, amit ők szeretnének meg igényelnének, hanem ahogy kérik, főleg azért, mert nekik olyan módszereik vannak, olyan eszközökhöz nyúlhatnak, például a tűzoltók, kivonulhattak sokkal jobban, más eszközökhöz tudnak nyúlni, amikor tüntetni akarnak, mint bármilyen más szakmában dolgozók. Ez pont olyan, mint amikor a BKV tüntet, azt is sokkal jobban megérezzük, mert nem megy a metró, nem megy a trolí, mi se tudunk menni sehova. És egy csomó más szakma van rajtuk kívül, ahol mind szeretnék ugyanezeket, de ha ők tüntetnek, az senkinek nem fog feltűnni. Igazából csak a módszerrel van a probléma.” (Ma)

Aztán következett egy parázs vita a juttatásokról, hogy van-e minden rendőrnek szolgálati lakása (volt, aki szerint van), hogy mennyi a nettó bér, ki tud a fővárosban elhelyezkedni, kit vezényelnek vidékre, mekkora a létszámbírány stb. Nem idéznék minden idevágó megszólalást, de le kell szögeznem: rengeteg fals információ hangzott el a csoportban. És persze sor került a jogászok egzisztenciális helyzetével, kilátásaival való összevetésre is:

„Nekem egy volt osztálytársam, rendőr, és amúgy erről a fizetés meg elhelyezés dologról énnekem semmi sejtésem nincs, hogy neki mennyi a fizetése. Gyanítom, hogy nem túl sok, olyan száz körül kaphat kézhez. Viszont az nagyon sok segítséget jelentett neki, hogy mi bár mindketten szabolcsiak vagyunk, tehát mindketten innen jó messze lakunk, és ennek ellenére ő otthon nem tudott elhelyezkedni, viszont kapott állást Veresegyházon. Nagyon jól éri magát, és van hely, ahol lakik, és hatezer forintot fizet azért a lakásért, amit én láttam. És egy nagyon pöpec hely, és én nagyon örülnék, ha egyszer oda

eljutnék, hogy kezdőként – mert ő 21 éves volt, amikor kikerült a szakközépiskolából, tehát még csak nem is főiskolát végzett, hanem Miskolcra járt a rendőr szakközépiskolába, és hogy ő ott lakhat, és tök önálló élete van. Keres és azért ez így jó. Halad, látja, hogy mi lesz vele, haza kerülhet, és ő ennek nagyon örül. Végzi a kis dolgát igazából.” (Ma)

Az anyagi elismeréstől a tevékenység eredményességén át a szervezet nyitottságáig vezetett az eszmefuttatás, amelyben már sokkal több személyes példa, sztori jelent meg. Főként természetesen és szerencsére az úgynevezett kis ügyek, amelyek azonban jelentősen befolyásolják az emberek biztonságérzetét:

„Nem lehet ügyfélbarát megoldásokról beszélni, amikor egy büntetést el kell intézni, a rendőr tartsa be a törvényt, és küldje el az ismerőseit, ha ilyen problémái vannak, akit le kell teperni, mert részeg és a kirakatokat töri össze. Nem beszélhetünk filantróp, emberbarát megoldásokról.” (I.)

„De ne azt várd el, hogy azzal legyen ügyfélbarát, akit le kell teperni, mert részeg és be akarja törni a kirakatot, hanem én elvárnám, hogy amikor arra szorulok, hogy felhívjam a 112-t, mert ellopták a pénztárcámat, és szeretném tudni, hogy mit kell tennem azon kívül, hogy letiltatom a bankkártyámat, akkor ne négy percet várjak, hogy a 112-n kapcsoljanak valakit. Mert néztem, és arra gondoltam közben, hogy ha most nem a pénztárcámat lopták volna el, hanem tényleg valaki ütne, akkor én már rég elpusztultam volna, és szerintem ez is az ügyfélbarát jelleghez tartozik. Oké. Mondjuk, ez egy gonosz dolog részemről, mert máskor is hívtam őket más miatt, és akkor viszont fél perc alatt felvettek, és tök jó volt, és örültem, és nagyon segítőkészek voltak. És az az úr is, aki felvette négy perc után, az is segítőkész volt, csak zavart a tény, hogy nekem négy percet kellett várnom és nekik elvileg gyorsan kellene reagálniuk.” (Ma)

„Én például betelefonáltam egyszer, mert bűncselekmény gyanúját jelentettem, mert volt egy nagyon furcsa fickó, akik a környékünkön mozgott, és nem láttam még azelőtt. Megadtuk a személyleírását, tényleg nagyon furcsán viselkedett, és nekem például nagyon jólesett, hogy rá öt percre kijöttek a rendőrök és igazoltatták. Többet nem is láttuk a fickót. És nekem ez olyan megnyugvást adott, hogy jó, akkor én erre számíthatok. (B1)

Ezután a médiabeli megjelenés és az információk hitelessége került szóba. „Szerintem egy erőszakszervezetnek nem az a feladata elsősorban, és nem az a probléma vagy fő kérdés, hogy public relations szinten hogy működik, vagy egyáltalán. Mert nem ez a célja, nem ez a lényege. Ez szerintem egy másodlagos kérdés, hogy most hogy állnak ki a nyilvánosság elé. Lehet rendőröket

küldeni az óvodákba, hogy megmutassák a gyerekeknek a rendőrautót, meg hasonlók, de alapvetően nem ez lenne a lényege a dolognak. És amíg az egyéb problémák megoldásra várnak, ez nem releváns.” (Á.)

Itt arra kértem a csoportot, akkor összpontosítsunk arra, ami a szervezet elsődleges feladata, amire a kommunikáció épülhetne, vagy amitől magától működne. A válasz két szó volt (két helyről érkezett): *bűncselekmények, közbiztonság*. Majd harmadikként hozzácsapódott a *megelőzés*.

„Kell (mármint megelőzés), de ez nagyon kevésbé hatékony. Tehát egyszerűen nem működik. Egy potenciális bűnelkövető nem az alapján fog bűncselekményt elkövetni, hogy most – maradjunk az óvodánál – a rendőr odament-e hozzá és megmutogatta-e a cuccokat, vagy nem. Ez más dolgok függvénye szerintem.” (Á.)

„A megelőzésbe azt is beleértjük, amikor két járőr kiáll az aluljáróba, és akkor ott vannak és léteznek. Ez is megelőzés már?” (I.)

Ilyen kérdéseknél mindig visszadobtam a labdát a csoportnak, hogy ők vigyék tovább a témát.

„Én voltam úgy szórakozni külföldön, hogy minden utcasarkon rendőrök álltak, és érdekes módon mindenki tudott viselkedni, és senki nem dobálta az üvegeket, senki nem késelte meg a másikat. Jó, tényleg furcsa volt, hogy fegyveresek állnak, és úgy masírozik az ember az egyik szórakozóhelyről a másikra, de igazándiból külföldiként is jól éreztem magamat, és biztonságban éreztem magamat.” (B1)

Aztán volt, aki a megelőzés kérdését a korrupcióval hozta összefüggésbe, és a téma innen új irányt vett és önálló életre kelt. Eljutottunk a szórakozóhelyeken zajló vagy éppen szándékosan nem zajló razziákig, a nyilvános vécékben történő kokainvásárlásig, és mivel egy tévéműsor adta az apropót, a csoport vissza is kanyarodott a média hitelességéhez.

„Szerintem az, hogy a média egyáltalán nem hiteles, az túlzás, mert nem mindent kritikai érzékkel vizsgálunk, amit kapunk. Tehát azt nekem ne mondja senki, hogy ha a híradót megnézi, akkor minden egyes dolognak utánanéz, és nem fogadja el kész tényként. És azért ez is a hitelesség mögött van.” (B2)

„Nem. Nem nézek utána mindennek, de nem is hiszek el azért mindent.” (V.)

„De akkor mit csinálsz? Nem is hiszed el, meg utána se mész?” (B2)

„Azt jelenti, hogy nem feltétlenül tartom hírértékű információnak, amit onnan kapok, hanem megnézem az eseményeket – meg az eseményeket álta-

lában úgy közvetíti, ahogy az volt, de hogy milyen kommentárt fűz hozzá, az az, amivel kapcsolatban kételyeim vannak.” (V.)

„Jó, de a társadalom nagy része inkább elhiszi.” (L.)

Arról, hogy mennyire kell (át)láthatónak lennie a rendőri szervezetnek, mit és mennyit kell mondania, a következő hangzott el:

„Annyiban van szükség rá (a kommunikációra), amennyire az állampolgárnak szüksége van ahhoz, hogy tudja, hogy kell a rendőrségen keresztül érvényesíteni a jogait, milyen kérdésekkel, milyen esetben hívhatja fel, mik azok a problémák, amiket a rendőrségen keresztül orvosolhat. Viszont ahhoz szerettem semmi köze, hogy a rendőrség magán belül hogyan osztja meg ezeket a dolgokat.” (V.)

A kiemelt idézetekből első ránézésre is kitűnik, hogy nem igazolódott az általam a csoportról feltételezett bennfentesség. A hallgatók válaszai nem voltak a jogi diszciplínába ágyazottak, nem volt tetten érhető a jogászai gondolkodás és beszédmód, egyedül a jogérvényesítés formulában. Nem lett koherens egész, a téma széttöredezett, mert a résztvevők egyetlen témába sem akartak mélyebben belemenni. Keresték azt a középútas megoldást, amelyik a veszélytelen állásfoglalásokkal is beéri. A csoportnak az a várható előnye, hogy *„[...] a résztvevők egymással folytatott interakciója veszi át az interjúalany és interjúkészítő interakciójának helyét, s ezáltal nagyobb hangsúlyt kap a résztvevők nézőpontja az interjúkészítő nézőpontjához képest [...]”*⁹, csak a beszélgetés bizonyos pontjain valósult meg, legkevésbé a rendőrség és nyilvánosság, a rendőrség és média, illetve kimondottan a rendőrségi szóvivők feladata, hatékonysága kérdésében. Ha mégis elhangzott valamely résztvevőtől valamilyen markáns vélemény, ahhoz szívesen csapódtak a jelenlévők.

Szemantikus differenciál módszer

A szemantikus differenciálskála az attitűdmérések egy fajtája, célja, hogy elmentéses jelzők szerint határozza meg adott szó jelentését, illetve annak speciális dimenzióját, a konnotációt.¹⁰ Gyakran használt kiegészítő módszere a fókuszcsoportnak.

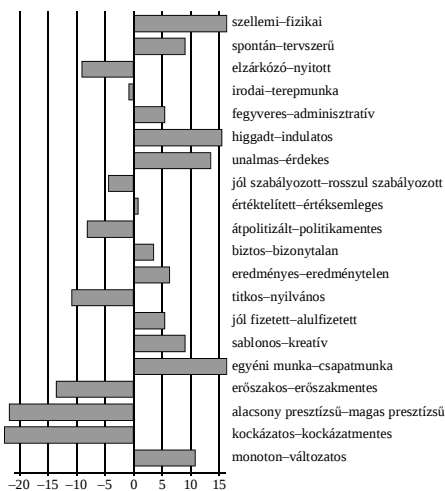
⁹ Uo. 43. o.

¹⁰ Másodlagos szignifikáció. Lásd erről: Paul Vincent Spade: William of Ockham. Stanford Encyclopedia of Philosophy, Oct 2006 <http://plato.stanford.edu/entries/ockham/>

A hallgatókat arra kértem, hogy egy mínusz 5-től plusz 5-ig terjedő skálán értékeljék a rendőri munkát húsz ellentétes jelzőpár között elhelyezve.¹¹ A jelzőpárok között volt, ami a tevékenység körülményeire (jól/rosszul szabályozott, jól/alulfizetett), volt, ami a tartalmára (unalmas/érdekes, szellemi/fizikai), és volt, ami a rendőri szerep emberi oldalára (higgadt/indultatos) vonatkozott. Jelen vizsgálat szempontjából az eredmények annak a mutatói, milyen jellegűnek tartják a hallgatók a rendőri munkát, milyen konnotációkat társítanak hozzájuk (ábra).

Mint az ábrán is látszik, a hallgatók összességében egyik dimenzió szerint sem gondolják szélsőségesnek a rendőri munkát, hiszen minden érték $-2,5$ és $+2,5$ között alakult. A megkérdezettek szerint a rendőri munka inkább fizikai természetű, mint szellemi, és inkább uralja tervszerűség, előre kiszámíthatóság, mint rögtönzés, spontán válaszok. Ennél valamivel erőteljesebb az a vélemény, hogy a tevékenység kockázatos ($-2,27$) és alacsony presztízsű ($2,18$). Szintén erős az a meggyőződés, hogy a rendőr munkája elsősorban együttműködést

A rendőri munka joghallgatók általi megítélése

¹¹ A szemantikus differenciálskála kitöltésére két fő – sürgős elintéznivalókra hivatkozva – nem vállalkozott.

igénylő csapatmunka (1,64). A joghallgatók a rendészetet olyan pályának ítélik, amelyben tere van a kreativitásnak, bár inkább adminisztratív jellegű, mintsem terepmunka. A szakirodalomban sokszor hangoztatott elzárkózás és erőszak-dominancia egyáltalán nem jelent meg a csoportvéleményben. Érdekes, impulzív (indulatos) területnek tűnik ellenben, ahol inkább változatosság jellemzi a munkanapokat, és nem egyhangúság. Nem különösebben markáns az a vélemény, hogy a rendőri életpálya bizonytalan lenne (0,36), vagy túlságosan alulfizetett (0,55), és az eredménytelenség-mutató (0,64) sem kiugró.

A záró csoportfeladat egy kollázs elkészítése volt. A téma még mindig a rendőri munka, a magyar rendőrség volt. A csoport több tucat képből és kép-aláírásból válogathatott. Szót érdemel az a néhány verbális elem, amelyet elhelyeztek a képen: „Segíthetünk???”, „fejlődünk”, „változás előtt áll”, „gyanús, ami nem gyanús”, „bármilyen megtörténhet”, „rossz kommunikáció”, „felelősség”, „kék hírek”, „a külvilág szemében”, „a sztereotípiák?”, „made in Hungary”. A képi elemekben megjelentek a következő motívumok: fegyver, jog, közúti igazoltatás, karhatalmi fellépés, csúszópénz, terrorcselekmény (áldozat), gyermek (ovizsaru) és a képregények révén a humor is.

Összegzés

Az előbbieken alapján nem nevezném szakértői csoportnak a hallgatói csoportot, még ha jogi tanulmányokat folytatnak is. Leendő értelmiségi csoportként kezelve őket, azonban igenis releváns információkhoz jutottunk általuk. Egyértelműen erős homály veszi körül a szervezetet, a résztvevők információi sok esetben alapultak találgatáson, mendemondákon, félinformációkon, pletykaszintű értesüléseken. Kevés konkrétummal tudtak szolgálni a szervezet működését illetően. Vélelmezték, hogy minden magyar állampolgárnak van közvetlen, személyes tapasztalata a szervezetről, és azt kiegészíti a média által közvetített információk sora. A szervezetről kialakuló képet nem látták tragikusnak sem az eredményesség, sem a szervezet által kínált életpálya tekintetében. Alacsony presztízsűnek, de elfogadhatóan megfizetett – vagy legalábbis juttatások által kellően kompenzált – munkának tartják, különös-képp a pályakezdő jogászok kilátásaival összevetve.

A média hitelességének kérdésében vita bontakozott ki, de többségbe került az az álláspont, hogy a médiaközlések nem fogadhatók el feltétel nélkül. A szervezet hatékony PR-tevékenységét minden résztvevő másodlagosnak gondolta az eredményes munkavégzés kívánalmához képest (jogosan, hiszen

a PR maga is ezt vallja, vezetési és működési hibákat nem tud meg nem történné tenni). A szervezet hivatásos kommunikátoraira vonatkozó kérdésekre adott válaszok súlytalan szóvivői hálózatot körvonalaztak, amelyre nem nagyon figyelnek az emberek, mert nyilatkozataik panelekből építkeznek, nyelvezetük túl művi. Kiderült, hogy bizonytalanok a tekintetben, hogy a szóvivők rendőrök-e, vagy kommunikációs szakemberek. Azt tudják, hogy a rendőrség álláspontját képviselik.

„De hát ők most igazából – nem akarom degradálni – eszközök, nem?” (Me)

A csoport egyértelműen került a politikai és etnikai kérdéseket. Az állam erőszak-monopóliumát viszont elvitatni vagy utánozni akaró szervezetekről azt mondták:

„Ja, mármint úgy, hogy van egy civil egyesület, ami játszhat napközben rendőrséget?” (I.)

„Hát nem lenne szabad, ez egy monopólium, az államnak a monopóliuma, hogy rendőrséget tart fenn.” (L.)

„Ugyanakkor az embernek meg igénye az állam részéről, hogy védje meg. [...] Szóval, ha van a működésben egy ilyen diszfunkció, akkor gondolom, ilyen magad uram, ha szolgád nincs alapon, megpróbálja az ember magát megvédeni.” (Me)

„De én érzem a hibát a működésben, de nem szeretném, hogy a gárda védjen meg.” (Ma)

„Ez nem a megvédezésről szól szerintem. Ők mókásnak tartják, vagyis ez jó szórakozás, kedvtelés nyomulgatni az utcákon zászlókkal, meg zenét hallgatni, meg énekelni. Ez nem azért van, hogy más embereket megvédjünk feltétlenül, hanem azért, mert jól érezzük magunkat együtt, amúgy a spanjaim is gárdisták.” (T.)

Mégis, sok pozitív közlés hangzott el a szervezetről, íme, a két legjellemzőbb:

„Mondhatjuk azt, hogy viszonylag jól működnek, lásd a felderítési mutatóikat. Azt nem mondom, hogy európai színvonalú és nincs hova fejlődni, de amit ki lehet hozni ebből a felszereltségből, ebből az állományból, ezekből a körülményekből azt azért megpróbálják teljesíteni. Most nem mondom, hogy minden körzeti megbízott Ötvös Csöpi, de...”

„Meg sokszor nem is az egyes rendőröknek a hibája ez, vagy hiányosság, hanem az egész megszervezésnek, maguknak a vezetőiknek. Tehát én is ismerem rendőrt és tisztelem azért, amit csinál, ahogy dolgozik.”